

Nr 20.

Ankom till riksdagens kansli den 2 juni 1919 kl. 12 m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20 i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt behövande änkor av understöd utav allmänna medel för underhåll och uppfostran av deras barn.

I en inom andra kammaren väckt och till dess fjärde tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 200, har herr *Olsson* i Morastrand m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda, på vilket sätt och efter vilka grunder understöd av allmänna medel må utan fattigvårds verkan beredas behövande änkor till underhåll och uppfostran av deras inom äktenskapet födda och under detsamma adopterade barn, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Andra kammarens utskott har i vederbörlig ordning inhämtat yttrande från pensionsstyrelsen (Bil. 1); dessutom ha på samma utskotts anmodan yttranden avgivits av Stockholms stads barnavårdsinspektör (Bil. 2) samt av Svenska fattigvårdsförbundet (Bil. 3). Pensionsstyrelsen och Stockholms stads barnavårdsinspektör ha i sina yttranden tillstyrkt motionärernas yrkande. Svenska fattigvårdsförbundet har uttalat sitt gillande av motionens syfte, men synes anse en särskild hemställan till Kungl. Maj:t om utredning obehövligen, alldenstund, enligt fattigvårdsförbundets mening,

en dylik utredning »med sannolikhet» skulle komma till stånd utan en riksdagsskrivelse i ämnet. »Förbundet har nämligen anledning förmoda, att frågan om tilldelande av understöd av offentliga medel åt ensamstående mödrar (alltså även änkor med barn) kommer under övervägande vid den behandling fattigvårdslagstiftningskommittén kommer att ägna åt lagstiftningen om den offentliga barnavården.»

Andra kammarens utskotts utlåtande är av följande lydelse:

Andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

»Utskottet finner för sin del motionärernas framställning i hög grad behjärtansvärd. Omotsägligen föreligger här ett samhällsintresse av betydelsefullaste slag, så visst som statens framtid beror på den omvårdnad och fostran, som komma det uppväxande släktet till del. Det synes fördenskull vara en tvingande nödvändighet, att staten i detta hänseende, där så behöves, träder hjälpende emellan, och att denna hjälp lämnas icke som en nådegåva, utan som en skyldighet fullgjord i statens eget intresse. Danmark är det enda europeiska land, där sådan änkehjälp förekommer. Den infördes där genom den s. k. Enkebörnsloven av den 29 april 1913. Det torde, särskilt med hänsyn till nu rådande ekonomiska förhållanden, vara av vikt, att en liknande lagstiftning snarast möjligt kommer till stånd även i Sverige. Huruvida ifrågavarande understöd bör ske i form av pensionsförsäkring eller på något annat sätt, är en fråga som enligt utskottets mening lämpligast bör överlätas åt en blivande utredning att avgöra.

Vidkommande Svenska fattigvårdsförbundets mening, att en skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet skulle vara obehöflig, vill utskottet framhålla, dels att den fråga, som nu föreliggande motion avser, icke nödvändigtvis sammanhänger med dem, som fattigvårdslagstiftningskommittén har att utreda, dels att dessa frågor, såsom Stockholms stads barnavårdsinspektör påpekat, äro så nära förbundna med ekonomiska frågor av stor räckvidd, att en särskild utredning väl må anses vara behöflig, om en tillfredsställande lösning skall vinnas.

Utskottet får alltså hemställa,

att andra kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, på vilket sätt och efter vilka grunder understöd av allmänna medel må utan fattigvårds verkan beredas behövande änkor till underhåll och uppfostran av deras inom äktenskapet födda och under detsamma adopterade barn, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.»

Andra kammaren biföll sitt utskotts hemställan, varefter ärendet över-

lämnades till första kammaren, som hänvisade detsamma till förberedande behandling av sitt första tillfälliga utskott.

Lika med andra kammarens utskott anser utskottet, att motionärernas framställning såsom berörande ett samhällsintresse av största betydelse är synnerligen behjärtansvärd. Motionens syfte synes kunna nå antingen genom anordnande av en änke- eller barnpensionering anknuten till den allmänna folkförsäkringen eller ock genom en direkt understödsverksamhet.

Utskottet.

I en vid innevarande riksdag inom andra kammaren av herr Mossberg väckt och till första lagutskottet remitterad motion, nr 70, föreslås sådan ändring i 6 och 33 §§ av lagen om allmän pensionsförsäkring, att alla de barn, vilkas föräldrar eller målsmän äro i sådana ekonomiska omständigheter, att de ej utan den allmänna fattigvårdens hjälp kunna försörjas, bliva berättigade till understöd ur pensionsfonden i likhet med barn, vilkas föräldrar och målsmän äro till arbete varaktigt oförmögna. Sistnämnda motion omfattar således jämväl den fråga, som nu är föremål för utskottets behandling, såvitt densamma avser beredande av understöd genom försäkring, och är denna fråga för övrigt såsom framgår av pensionsstyrelsens yttrande i ärendet redan föremål för uppmärksamhet inom styrelsen.

Vad angår möjligheten att bereda den i motionen avsedda hjälpen genom direkt understödsverksamhet kommer denna fråga enligt vad utskottet erfarit att tagas under övervägande av fattigvårdslagstiftningskommittén i sammanhang med dess behandling av lagstiftningen om den offentliga barnavården.

Vid nu angivna förhållanden anser utskottet någon skrivelse till Kungl. Maj:t i föreliggande ärende ej vara erforderlig och hemställer därför,

att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.

Stockholm den 2 juni 1919.

På utskottets vägnar:

TH. BORELL.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Borell, Bergman, Schyller, Malkolm Petterson, Lillienau, Stenberg* och *Dahlberg*.

Reservation

av herrar *Bergman*, *Petterson* och *Dahlberg*, vilka ansett, att utskottets utlåtande efter stycket »Vad angår möjligheten — — — den offentliga barnavården» bort fortsätta sålunda:

»Då emellertid andra kammaren genom sitt beslut om skrivelse till Kungl. Maj:t understryker vikten av en allsidig, skyndsam och effektiv utredning av föreliggande viktiga fråga i hela dess omfattning, anser utskottet att första kammaren icke bör motsätta sig avlåtande av en skrivelse i motionens syfte.

Utskottet får alltså hemställa,

att första kammaren måtte biträda andra kammarens i ärendet fattade beslut.»

Bilaga 1.

Till riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Sedan riksdagens andra kammarens fjärde tillfälliga utskott anhållit om pensionsstyrelsens yttrande över en av herr Olsson i Morastrand m. fl. inom andra kammaren väckt motion, nr 200, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt behövande änkor av understöd utav allmänna medel för underhåll och uppfostran av deras barn, har Kungl. Maj:t anbefallt styrelsen att avgiva och till utskottet överlämna yttrande i ärendet.

I anledning härav får pensionsstyrelsen anföra följande:

I skrivelse till Konungen den 21 januari 1918 angående vissa ändringar i pensionsförsäkringslagen gjorde styrelsen framställning om bland annat pensionstillägg för barn. Styrelsen lämnade därvid en redogörelse för vad som i denna sak förut förekommit (bilaga C till Kungl. Maj:ts proposition nr 184 till 1918 års riksdag) och erinrade bland annat därom, att ålderdomsförsäkringskommittén enligt sitt betänkande med förslag till lag om allmän pensionsförsäkring ansett sig på grund av kostnads-skäl icke böra framställa något förslag om pensionstillägg för barn, men att en av kommitténs ledamöter härutinnan varit av skiljaktig mening och anfört följande:

En änka eller ogift moder (och likaså änkling) med barn vore på visst sätt, även när hon vore arbetsför, utan tvivel invalid i den mening, att en del av hennes arbetskraft måste avses för barnens vård och uppehälle. Denna synpunkt gjordes gällande redan av nya arbetarförsäkringskommittén, och det skulle vara ett steg tillbaka, om man nu släppte denna viktiga del av invaliditetsfrågan ur sikte. Ur samhällets synpunkt måste det ju för övrigt vara av alldeles särskild vikt att bringa hjälp icke blott åt dem, som hade sitt arbetsliv bakom sig, utan också samtidigt tänka på den kommande generationen.

På grund härav föreslog nämnde ledamot följande tillägg till 6 §:

»För änkling, änka eller ogift kvinna med minderåriga barn under 15 år utgör pensionstillägget, därest årsinkomsten icke uppgår till ett belopp av 300 kronor för man och 250 kronor för kvinna jämte 150 kronor för varje sådant barn, hälften av detta belopp, minskat med halva inkomsten. Tillägget utgår i dessa fall, även om varaktigt oförmåga till arbete icke är förhanden».

I det förslag till lag om allmän pensionsförsäkring, som av Kungl. Maj:t förelades 1913 års riksdag, fanns intagen en bestämmelse, att pensionsberättigad änkling, änka eller ogift kvinna, som vore till arbete varaktigt oförmögen och hade att försörja egna barn under 15 år, skulle erhålla en ökning av pensionen med högst 60 kronor för varje barn. Detta förslag blev icke av riksdagen godkänt.

I sin förutnämnda skrivelse den 21 januari 1918 upptog sedermera pensionsstyrelsen till behandling frågan om pensionstillägg för barn och framställde förslag härom. Detta styrelsens förslag gick något längre än 1913 års proposition. Rätt till barnstillägg skulle nämligen enligt styrelsens förslag tillkomma jämväl pensionsberättigade äkta makar, som båda vore till arbete varaktigt oförmögna, och pensionstillägget skulle utgå med högst 75 kronor för år för varje barn.

Pensionsstyrelsen anförde emellertid i samband därmed, att styrelsen gärna velat giva sitt förslag en vidare omfattning. Särskilt av kostnadshänsyn hade styrelsen dock ansett sig för närvarande icke böra utsträcka förslaget längre, än som skett.

Enligt kungl. propositionen till 1918 års riksdag nr 184 med förslag till ändring av vissa delar av lagen om allmän pensionsförsäkring yttrade föredragande departementschefen, som upptog styrelsens förslag om pensionstillägg för barn, att de av styrelsen föreslagna ändringarna i det av Kungl. Maj:t år 1913 framlagda förslaget syntes vara att anse såsom avgjorda förbättringar. På sätt framginge av departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet vid framläggande av 1913 års förslag hade det i huvudsak varit av kostnadshänsyn som förslaget hållits inom snävare gränser än det som av pensionsstyrelsen framstälts. Då emellertid på grund av de stegrade levnadskostnaderna behovet av ökad hjälp åt fattiga invalida personer med oförsörjda barn sedan dess avsevärt vuxit, ville departementschefen på det livligaste tillstyrka pensionsstyrelsens framställning i denna del. Det hade visserligen varit särdeles önskvärt, om stadgandet rörande pensionstillägg för barn kunnat givas en än vidare omfattning. Med hänsyn till de betydande kostnader, som i allt fall föranleddes av förslaget, ansåg departementschefen det dock vara nödvändigt att tills vidare stanna vid detsamma. (Pensionsstyrelsen hade beräknat kostnaden för år 1919 för barnstillägg till omkring 1,555,000 kronor, varav på staten skulle belöpa $\frac{3}{4}$ eller 1,166,000 kronor. För år 1940 skulle statens kostnad uppgå till omkring 1,564,000 kronor. Se för övrigt tabellen å sid. 60 i propositionen nr 184.)

Andra sammansatta stats- och lagutskottet yttrade (utlåtande nr 3) beträffande förslaget om barnpensionering, att utskottet ville framhålla det mindre tillfredsställande däri, att barnstillägg enligt förslaget varken skulle utgå till ogift man, som vore till arbete oförmögen samt hade minderåriga barn att försörja, eller i sådana fall, där ena maken, särskilt familjeförsörjaren, vore invalid och berättigad till pension. En utredning rörande möjligheten att utsträcka omfattningen av barnpensioneringen syntes därför utskottet önskvärd.

I riksdagens skrivelse nr 412 åberopades andra sammansatta stats- och lagutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 3 och anmäldes, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förslag.

I skrivelse den 28 juni 1918 till pensionsstyrelsen har därefter chefen för kungl. civildepartementet erinrat om vad utskottet anført beträffande barnpensioneringen, och har styrelsen ansett, att styrelsen i samband med den utredning, som inom styrelsen pågår rörande en del ändringar i pensionsförsäkringslagen, jämväl bör tillse, huruvida lämpligen en utsträckning av rätten till pensionstillägg för barn bör äga rum.

I den till pensionsstyrelsen för yttrande överlämnade motionen yrkas, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte utreda, på vilket sätt och efter vilka grunder understöd av allmänna medel må utan fattigvårds verkan beredas behövande änkor till underhåll och uppfostran av deras inom äktenskapet födda och under detsamma adopterade barn, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kan giva anledning.

I motiveringen till detta yrkande anföres bland annat, att bland de uppgifter,

som påkalla statsmakternas uppmärksamhet, syntes angelägenheten att bereda statsbrjälpl åt obemedlade änkor med oförsörjda barn nu böra skjutas i förgrunden. Denna sak hade under det gångna året fått en sorglig aktualitet genom den rasande farsot, som bortryckt så många familjefäder i sina bästa år. För att även efter familjefaders frånfalle trygga hemmets bestånd och barnens uppfostran, borde behövande änka med barn, utan fattigvårds verkan eller andra förödmjukande villkor, beredas understöd eller pension av statsmedel. Genom en sådan reform skulle modern endast behöva att genom egen arbetsförtjänst skaffa ett mindre tillskott för att få sin familjs ekonomi hållbar, och hon finge tid och krafter över att fylla sin främsta och naturligaste moderliga plikt. Uppenbart skulle barnen vinna härpå. Men finge de den vård, som de hade rätt att kräva, skulle stora vinster skördas även av samhället.

Enligt vad pensionsstyrelsen inhämtat, har fattigvårdslagstiftningskommittén för närvarande under utredning åtskilliga frågor rörande barnavården. Till densamma hava sålunda överlämnats för utredning bland annat riksdagens skrivelse den 8 mars 1918 angående utsträckning och enhetlig organisation av samhällets barnavård, en skrivelse av den 18 januari 1918 från landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt angående förskott av allmänna medel utan fattigvårdsverkan för barn, vars moder är frånskild eller övergiven, eller som fötts utom äktenskapet, ävensom till änkor, vilka icke ensamma kunna försörja sina barn, samt en skrivelse den 1 februari 1918 från socialdemokratiska kvinnornas centralstyrelse angående understöd utan fattigvårds verkan till änkor med barn.

De förslag, som fattigvårdslagstiftningskommittén med anledning härav framlägger, kunna givetvis komma att innebära ett tillgodoseende i större eller mindre utsträckning av det uti motionen nr 200 framställda yrkandet.

Vad angår pensionsstyrelsens ställning till saken, har inom styrelsen förslag framförts, att i samband med den allmänna utredning, som för närvarande pågår inom styrelsen för vissa ändringar av pensionsförsäkringslagen och utvidgning av pensionsförsäkringen, till behandling upptaga jämväl spörsmålet om beredande av en livränta eller ett kapitalbelopp för en gång, då familjeförsörjaren avlider och efterlämnar änka och minderåriga barn, eventuellt endast minderåriga barn. Även om i dylika fall änkan är fullt arbetsför, är obestriddigt, att, om mannen icke efterlämnat några tillgångar änkan kommer att få svårt att draga sig fram. Särskilt gäller detta tiden närmast efter dödsfallet, innan hon hunnit skaffa sig arbete och vänja sig in i de nya förhållandena. I vilket fall som helst kommer barnens uppfostran att lida, om modern nödgas ägna den huvudsakliga delen av sin tid åt förvärsarbete, därest icke särskilda anordningar träffas, som i dylikt fall tillgodose barnens intressen.

Styrelsen är icke i tillfälle att nu närmare ingå på frågan, huru en försäkring, avsedd att vid familjeförsörjarens död bereda understöd åt efterlevande änka, som ej är invalid och har minderåriga barn, lämpligen bör ordnas. Men framgår av vad styrelsen nu anfört, att styrelsen anser, att frågan bör närmare utredas och att styrelsen följaktligen icke har något att erinra mot bifall till det i motionen nr 200 framställda yrkandet.

Styrelsen avger samtidigt härmed till riksdagens andra lagutskott yttrande

över en inom andra kammaren väckt motion, nr 70, om ändring av 6 och 33 §§ i lagen om allmän pensionsförsäkring i vad nämnda lagrum avse pensionstillägg för barn.

De till styrelsens biträde förordnade sakkunniga hava förklarat sig instämma i vad styrelsen sålunda anfört.

Stockholm den 31 mars 1919.

Adolf af Jochnick.

O. F. Enbom,
föredragande.

Carl Broberg.

Karl Dickman.

Hugo Elliot.

Erik Stridsberg.

Axel Telander.

Bilaga 2.

Till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

För var och en, som satt sig in i den fattigare befolkningens levnadsvillkor, framstår änkornas ställning såsom alldeles särskilt otillfredsställande och beklagansvärd. Hur osäkra en arbetares inkomster än kunna vara, har hustrun dock, så länge mannen lever, någorlunda trygghet i ekonomiskt avseende, åtminstone om mannen har arbete.

En änka återigen tillhörande arbetsklassen och ofta även inom andra samhällslager är vid mannens död hänvisad till att försörja sig och sina barn på de små avlöningar, med vilket kvinnoarbete oftast är avlönat, och i många fall hänvisad att försörja sig endast med inkomsten av en städning eller att gå i hjälphus, då sådant arbete med kortare arbetstid är det hon närmast vill taga till för att även kunna hava tid över till hemmets och barnens vård.

Då en sådan änka omöjligen kan få sina inkomster att räcka till för familjens underhåll, måste hon anlita fattigvården. Oavsett att de belopp som fattigvården kan giva i allmänhet äro för små, så vidlåder ett sådant anlåtande även det stora felet, att det kännes kränkande för en självständig person att behöva begära fattigvård, emedan även vid en aldrig så förbättrad fattigvård därvid dock alltid kommer att häfta något av nådesbevisning.

En kvinna i en änkas ställning, på vilken en så viktig uppgift och plikt faller som att ekonomiskt draga fram och uppfostra sina barn, bör hava samhällets stöd såsom en rättighet. Dessa hennes berättigade rättsanspråk, vilka lika mycket kunna

framställas för barnen som för henne själv, bliva ännu mer nödvändiga att uppfylla, då lagstiftningen allt mer ekonomiskt vill tillförsäkra den ogifta modern, den övergivna eller frånskilda hustrun ett underhåll, vilket icke skall anses såsom av dem mottagen fattigvård.

Den svenska lagstiftningen har redan slagit in på denna väg genom lagen om införsel och har vid riksdagen även begärts utredning angående lämpligheten av att införa ett tilldelande av allmänna medel till dessa mödrar, då införsel icke är garanti nog, att ekonomiska bidrag verkligen inflyta. Den vid årets riksdag av herr Fabian Månsson väckta motionen upptar även dessa fordringar.

Liksom Danmark genom sin s. k. alimentationslagstiftning har gått före med införandet av utbetalningar av allmänna medel till ensamställda mödrar, där fäderna äro i livet, så har man också i Danmark varit så konsekvent, att man vetat att bereda någon säker inkomst även åt de mödrar, vilka genom döden blivit berövade sitt stöd.

Det har länge sedan ansetts, att pension till änkors barn även i Sverige med det snaraste bör införas, vilket också uttalas av flera kvinnoorganisationer och av socialdemokratiska kvinnokongressen redan 1914.

Då en pension av allmänna medel för änkors barn hos oss liksom i Danmark endast kommer att ifrågasättas för änkor, som hava en viss minimiinkomst (denna gräns har i Danmark blivit höjd sedan lagen först antogs) är det ovedersägligen icke så lätt att avgöra, var minimigränsen för inkomst skall sättas, och huru man skall kunna undgå den nackdel, som kan följa av sättande av en sådan gräns, nämligen att strävan efter, såväl från änkornas som deras arbetsgivares sida, att öka arbetsförtjänsten kan minskas. För att minska olägenheten av fastställande av en viss minimigräns av inkomst för erhållande av understöd kunde kanske införas en fallande skala för understöden i någon viss proportion till inkomsternas stigande, dock då på så sätt att det skulle för understödstagaren bliva till ekonomisk fördel att få sin arbetsinkomst höjd. Man kunde även möjligen få in i lagbestämmelserna något högre understöd för de änkor, som hade en kort arbetstid för att på så sätt befrämja moderns personliga vårdnad om hem och barn.

Det ligger visserligen nära till hands, att utredning om understöd åt barn till änkor hänvisas till fattigvårdslagstiftningskommittén, som har utredningen om hand angående ny barnavårdslagstiftning. Så har även skett med anledning av den skrivelse, som fattats av riksdagen angående understöd till barn åt ensamställda mödrar, vilkas fäder vore i livet. Då emellertid dessa frågor angående pensioner till barn till änkor, liksom de understöd riksdagen redan begärt utredning om, äro så nära förbundna med ekonomiska frågor av stor räckvidd och ej blott äro av principiell innebörd, anser jag, för att de snart skola vinna sin lösning, att en särskild kommitté av Kungl Maj:t bör tillsättas för att utreda desamma. Dock bör denna kommitté samarbeta med fattigvårdslagstiftningskommittén, i den mån dennas arbete rör barnavårdsfrågor, så att en enhetlig lagstiftning å dessa områden kommer till stånd.

Stockholm den 18 februari 1919.

Anna Lindhagen,
Barnavårdsinspektör.

Bilaga 3.

Till andra kammarens fjärde tillfälliga utskott.

Genom skrivelse av den 5 februari har andra kammarens fjärde tillfälliga utskott velat bereda Svenska Fattigvårdsförbundet tillfälle att avgiva utlåtande över motionen nr 200 i andra kammaren om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande åt behövande änkor av understöd utav allmänna medel för underhåll och uppfostran av deras barn.

Svenska Fattigvårdsförbundet vill för sin del vitsorda behovet av ett ingripande från det allmännas sida för att bringa hjälp och stöd åt obemedlade änkor med barn. Frågan om understöd till dessa är icke ny, utan har varit föremål för uppmärksamhet ej mindre från det offentligas sida än från den enskilda hjälpverksamheten, ehuru de änkehem och andra privata företag med liknande syfte, som kommit till stånd, äro tämligen fåtaliga och därför icke kunnat bliva av större betydelse.

Vid lösningen av den föreliggande frågan synas två olika vägar kunna anlitas: man kan tänka sig den erforderliga hjälpen åstadkommas genom försäkring, t. ex. genom anordnande av en änke- och barnpensionering, eventuellt anknuten till den allmänna folkförsäkringen, eller ock genom en direkt understödsverksamhet, vilken i det enskilda fallet trädde i verksamhet, först då behov därav föreläge.

Som bekant har Ålderdomsförsäkringskommittén i sitt den 9 nov. 1912 avgivna betänkande angående allmän pensionsförsäkring upptagit frågan om en särskild änkepensionering (inbegripande även änklingar) till behandling. Genom kommitténs förslag tillgodosågos endast *invalida* behövande änkor. En mera omfattande pensionering av änkor synes dock kommittén »behjärtansvärd». En komplettering av förslaget borde sålunda avse att understödja behövande änkor (och änklingar) samt ogifta mödrar med minderåriga barn. Emellertid ansåg sig kommittén på grund av de betydande kostnader, som voro förenade med genomförandet av en dylik utvidgning av försäkringens område, icke böra framlägga något förslag i nyss nämnt avseende. »Därest en dylik utvidgning av pensionsförsäkringens räckvidd emellertid skulle synas ekonomiskt genomförbar, torde en bestämmelse i sådant syfte *utan svårighet kunna infogas* i det av kommittén framlagda lagförslaget». (Del I, sid. 54 och Del II, sid. 223—226).

Det bör här erinras om, att genom lag av den 28 juni 1918 pensionen för pensionsberättigad änka (och änkring samt ogift kvinna), som är till arbete varaktigt oförmögen och har att försörja barn eller adoptivbarn under 15 år, under vissa förutsättningar ökas med ett särskilt pensionstillägg för barnen.

I Tyskland är som bekant försäkringen av änkor och barn (Hinterbliebenenversicherung) knuten vid invaliditetsförsäkringen.

Anser man det icke lämpligt att beträda försäkringens väg, kan understöd åt behövande änkor med minderåriga barn lämnas enligt principer, som mer eller mindre ansluta sig till dem, som mest typiskt kommit till synes i den danska s. k. Enkebörnsloven (Lov om Understøttelse till Börn av Enker den 29 april 1913). Understödet gives, enligt vad i lagen betonas, som bidrag till utgifterna för äkta eller under äktenskapet adopterade barns underhåll och uppfostran. Förutsättningen är, att änkan synes vara i behov av hjälp. Behövande anses den änka vara, vilkens förmögenhet ej överstiger 4,000 kronor med ett tillägg av 500 kronor för varje barn under 14 år och vilkens inkomst ej överstiger $\frac{2}{3}$ av det från statsskatt i kommunen fria belopp, dock med tillägg av 100 kronor för varje barn under 14 år. Understödet utgår med 100 kronor om året, intill dess barnet fyllt 2 år, därefter med 80 kronor om året tills fyllda 12 år samt därpå med 60 kronor, tills barnet fyllt 14 år. Understöd kan utgå, tills barnet fyllt 18 år. Under kristiden lära siffrorna för såväl förmögenhets- och inkomstmaximum som understöden hava höjts. De med Enkebörnsloven förbundna kostnaderna bestridas till hälften av staten, till hälften av kommunerna.

Svenska Fattigvårdsförbundet tillåter sig härmed erinra om, att lagen om fattigvården av den 14 juni 1918 bereder behövande änkor med minderåriga barn en vida gynnsammare ställning än fattigvårdsförordningen av år 1871, bland annat genom att området för den obligatoriska fattigvården avsevärt vidgats. Fattigvårdsstyrelsen är numera skyldig att bispringa alla, som äro i *faktiskt* behov av hjälp. Enligt fattigvårdsförordningen hade som bekant fattigvårdsstyrelsen icke *skyldighet* att lämna understöd åt *arbetsför* änka, även om hon hade ett stort antal barn att försörja. Emellertid torde ytterligare åtgärder för underlättande av de behövande ankornas ställning böra vidtagas.

Vad beträffar motionärens hemställan, att riksdagen måtte besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande beredande av understöd av allmänna medel utan fattigvårds verkan åt behövande änkor samt deras barn, så vill förbundet framhålla, att den utredning motionären avser med sannolikhet kommer till stånd förutan en ny riksdagens skrivelse. Förbundet har nämligen anledning förmoda, att frågan om tilldelande av understöd av offentliga medel åt ensamstående mödrar (alltså även änkor med barn) kommer under övervägande vid den behandling fattigvårdslagstifningskommittén kommer att ägna åt lagstiftningen, om den offentliga barnavården. Riksdagens skrivelse nr 239 år 1917, vilken remitterats till kommittén för behandling i sammanhang med den åt kommittén uppdragna revisionen av barnavårdslagstiftningen, synes giva anledning därtill. Dessutom lära till kommittén överlämnats petitioner från åtskilliga kvinnoföreningar med politiskt och socialt syfte, genom vilka kommittén också uppfordrats att upptaga denna fråga till behandling.

Stockholm den 12 mars 1919.

Svenska Fattigvårdsförbundets Arbetsutskott:

Axel Hirsch.